

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԽԻԵՍԿՈՍՈՍ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեկանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻԿ: Ամսական բաժնորգացիներն է 2 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ: Նամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ՀԱՍՏԻ
ԹԻՎ 45

1916 ՅՈՒՆԻՍ 7 ԴՆ.
(2. 8. 1916 Մայիս 25)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր է վերագրածունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կրնադուռնին հայերէն և ֆրանսերէն լիզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ: Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17

ԲՈՎԱՆԻՒԱԿՈՒԹԻՒՆ

Իշխան Ա. Մ. Արուսեան Երկայնաբազուկի գեղուցումը Տրապիզոնի մասին. — Ինտունի լորդ-քաղաքագլխի հայկական միսիան. — Հայկական կենտրոնական կոմիտէի արտակարգ նիստը. — Ուսուցողական թիւրքականացիների մէջ. — Ուսուցող Սիւրբաբադի մէջ. — Տ. Փոլէքսանի խօսած ձուր ուսուցողականները ընդունած ժամանակ. — Հայ լուրերի փարիզէն. Տեղական. — Թիւրքական լուրեր. — Պատերազմական լուրեր. — Նոր ստացուած հրատարակութիւններ. — Նամակատու. — Ծանուցումներ:

ԻՇԽԱՆ Ա. Մ. ԱՐԱՍԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱՆ
ԲՈՎԱՆԻՒԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Շար. 44րդ Թուէն եւ վերջ)

Հայկաթորիներին հետ սկզբում զեռն հոյս էին գնում, բայց յետոյ գալուստ նրանք էլ նոյն բազմին արժանացան, ինչ որ լուսաւորականները Սպանիայէն նաեւ Միւրիթաբաններին ու խաբարները:

Յոյն ազգաբնակիցները հաճախով վերցնում էր իրեն մօտ հայ երեխաներ: Յոյն միտրոպոլիտը վերցրել էր 200 երեխայ, ամերիկական հիւպատոսը — 300: Սկզբում նա հանգապեղ չէր խանդարում, թող տալով միայն 10 տարեկանից ցած երեխաներին: Բայց հայկական ջարդերի բռնում չըջանում իշխանութիւնը պահանջեց, որ երեխաներին յանձնեն կառավարական որսանցը: Սկզբում այդպէս կար որոշ խնամք, բայց յետոյ երեխաները չբացան տնհետ: Հաւանական են գտնում, որ երեխաներին մատուց թունաւորել են, մատուց էլ ծովում խեղդել: 10. 11 տարեկան աղջիկներին բաժանել են զանազան անձանց մէջ, իրեն հարձեր: Երեխաներից մի քանիսը փրկուած են տեղական պարսիկների ձեռքով: Հարց ու փորձի ենթարկուած յոյների ընդհանուր կարծիքն այն է, որ հայերի կտորածը կատարել է մի նախորդած ծրագրով, և որ այդ գործի զեղաւարտութիւնը անկասկած պատկանել է թիւրք կառավարութեանը, որը խտարէն հա-

լածել է նրանց, ովքեր որեւէ օգնութիւն են հասցրել հայերին: Ազմի. նիտրացիայի խոշոր ներկայացուցիչներից մէկը ասել է մի ազգային յայնի, որ ծովէն նետած մօտ 800 հայ երեխայ: Մի քանի հայեր ինք. նապաստութիւն են գործել այն վայր. կեանքին, երբ ժանդարմները եկել են տանելու նրանց ընտանիքի անդամներին: Այդպիսիներից յիշում են խաչիկ Սյանեանին (Վանցի), որը գնդակահարել է իր աղջկան և ինք. նապան է եղել. նոյնը ասում են Մի. նա թաւթութեան մասին:

Վերջիւնով ապրած սարսափներ, մեծ երեխաները և կանայք ու աղջիկները խորին երախտագիտութեան զգացումով են խօսում այն առանձին անհատների մասին, որոնք աշխատանք և եւանդ են թափել ջարդուղ հայերի փրկութեան համար: Դրանք են ամերիկական հիւպատոսը, ամերիկական միսիոներ Կրաֆֆորդը, Suisse հիւրանոցի տիրոհին (չէյցարուհի) և տեղացի թիւրք Շէվքէթ. բէկ. Շաթիրազ. զէն, որի որդին սպանել է ժանդարմների ձեռքով, երբ զուրս է եկել հայերին պաշտպանելու: Միա. ժամանակ պատմում են հետեւող փաստը: Տեղական զերման հիւպատոսի մօտ երկար ժամանակ ծառայում էր մի հայ խոհարարուհի կատարեալ հնարամտութիւն ունենալով պատուարել նրան զեղաւարտանք, նա այնուամենայնիւ յանձնել է աղանձին, որը և սպանել է Պատ. մում են նաեւ հիւպատոսի կնոջ գա. ժան վերաբերմունքի մասին. նա կարող էր փրկել տանց, բայց չցանկացաւ անել այդ:

Հայերի գոյքերի հետ թիւրքերը վարել են հետեւող կերպով. աները (եղել է մինչև 1.000 տուն) յարք. նիս են զրոււած, թանկարժէք իրեղէնները ժողոված են մէկ տան մէջ, աների կահկարասները — եկեղեցիի մէջ: Ամբողջ այդ գոյքը, հայերի ջարդերից յետոյ թաւանեց և տարեց թիւրքական աները, իսկ թիւրքերի փախուսից յետոյ թէ այդ գոյքը և թէ թիւրքերի ինչքը թաւանած է քաղաքում մնացած աղ-

գաւնակութեան մէկ մասի կողմից: Թիւրքերը հետացել են Տրապիզոնից էրզրումի անկումից յետոյ՝ կամովին, իսկ Ռիզէի տունից յետոյ — բռնի կերպով: Տեղական իշխանութիւնները լուրեր էին տարածում, թէ ուսուցողական առաջից գնում են հայ գրութիւնները, որոնք կը կտորեն բոլոր թիւրքերին, թէ ուսուցողական կանանց կը յանձնեն հատարակաց աները, իսկ երիտասարդներին — կողարկեն բանակը:

Գալով Քաղաքների Միութեան անկիւնին, իշխան Արուսեանը անհրաժեշտ է գտնում անմիջապէս ուղարկել Տրապիզոնի շրջանը մի լիազօր, որին հրահանգել 1) ապաստարան բանալ 300.500 երեխաների համար, 2) հիմնել անդամու կայան 100.200 հոգու համար, որից կօդուրեն վերագրածոյ խմբերը և փախուսողականները, 3) միջոցներ ձեռք առնել ապահովելու երեխաների և վերագրածոյների սեփականութեան և այլ իրաւունքները, 4) փնտրել երեխաներ և աղջիկներ, որոնց բռնի կերպով պահում են Տրապիզոնի շրջակայքում, ուր զեռն մնացել են մի քանի թիւրքեր:

(Նորիզմ)

ԼՈՆԴՈՆԻ ԼՈՐԴ-ՔԱՂԱՔԱՂՈՒԹԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՍԻՆ

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներին, տաճկահայ փախուսողականներին օգնելու համար անցեալ հոկտեմբերին Լոնդոնի լորդ քաղաքագլխի պատուաւոր նախագահութեամբ և քաղաքական և կրօնական բոլոր կուսակցութիւններից պատուաւոր անձնաւորութիւնների աջակցութեամբ կազմուեց մի ֆոնդ: Այդ ֆոնդը վեհ. կաթողիկոսին և կենտրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչ պ. Ս. Յարութիւնեանին փոխադրել է նպատակարար գումարներ:

Այժմ Լորդ. քաղաքագլխի ֆոնդը ուղարկել է մի նպատարաւոր բաժնակաւ խումբ օգնելու տաճկահայ փախուսողականներին:

Խմբի անգամներն են՝

1. պ. Հարպը Բըքստոն, ամենից երիտասարդ անդամը յայտնի ազնուական ընտանիքի: Մեղիւնալուծ ծանօթ իր հատարակական գործունէութեամբ. առանձնապէս հայ եկեղեցուն օգնած, ծանօթ, իսկ վերջերս էլ յայտնի է հայոց աղէտի դարձման գործին եւանդուն մասնակցութեամբ:

2. Բժ. Գրահամ Ապլանդ, հաղարպետ Մեղլ. բանակի Պատե. բազմի ընթացքում ծառայել է Ֆրանսիայում և Սերբիայում, ուր անցեալ ձմեռ Ստամբուղի մասնական արշաւանքի ժամանակ զերի ընկաւ Աստրիացիների ձեռքը: Վիէննայում 4 ամիս զերի մնալուց յետոյ ուղատարձակուեց անցեալ մարտին և երեք շաբաթ Մեղլիա մնալուց յետոյ ուրախութեամբ մասնակցում է հայկական այս բժշկական խմբին:

Բժշկապետ Ապլանդի հետ եկել են երեք գլխութեան քոյր:

3) Օր. Բէտտորի Գարր, մի իրանդուհի, որ եղել է Սերբիայում և անցեալ ձմեռուան հաճախ ընթացքում երկու ամիս տալով քայլել է ցեխի և ձիւնի միջով՝ սերբ փախուսողականների հետ և անցել է Ալբանիայ լեռներին:

4. Օր. Մարգարիտ Բարրըր, եղել է Սերբիայում, զերի է ընկել Ալբանիայի անցեալ ձմեռուան միս վիէննայում մնալուց յետոյ՝ ազատ է արձակուած:

5. Տիկին Արմատրոնկ, մի անդուհի, որ երկար ծառայել է զինուորական հիւանդանոցներում:

6. Պր. Ալֆրէդ Բակհաուզ, որ նպատակ գործերով եղել է Ֆրանսիայում և այժմ Մեղլիկովկասում օգնում է պր. Բըկտոնին:

7. Պր. Զորջ Հաճքին, սեղանաւոր (բանկիր):

8. Պր. Արշակ Սաֆրատեան գործակցում է իբրեւ քաղաքագլու:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ԿՈՄԻՏԷՆ ԵՎ ԲՏԱԿԱՌ ԲԳՆԵՍՏԸ

Ապրիլի 18ին կայացաւ Հայկ. կենտրոնական կոմիտէի արտակարգ նիստը նախագահութեամբ պ. Ս. Յարութիւնեանի:

Այդ նիստին ներկայ էին, բացի պատուաւոր նախագահ Մեսրոպ և պիտակաւորից և բոլոր անդամներէր, Սիւրբաբեան միասին գլխաւորութեամբ պ. Բըկասեանի և Ամերիկայից եկած Բ. Գիւրջեան կրէստի նախագահը, բացելով նիստը՝ մի հաւերիճ ճառով ողջունեց անդլիական և ամերիկական հայ փախստականներին ողջող կամիտէներին ներկայացուցիչներին և ապա ընդարձակ կերպով զեկուցեց փախստականութեան ամբողջ շարժման պատմութիւնը: Զեկուցումը տեւեց 2 ժամից աւելի: Նոքրեկ հիւրերը լսութեամբ ուղարկութեամբ լսում էին զեկուցումը և դրի առնում: Զեկուցման վերջը պ. նախագահը ներկայացրեց և դրամական հաշիւը Հայկական կոմիտէի այն ամիսներին, երբ անդլիական կոմիտէն սկսեց փոփոխ արարել, այսինքն զեկուցմանը մինչև ապրիլի 1ը: Այդ հաշիւը երեսը, որ ստացուել է 841.000 ա., որից 25.200 ա. ուղարկել է անդլիական կոմիտէին: Ժամանակամիջոցում եղել է 568.148 ա.:

Պ. Ս. Յարութիւնեանը նկարագրեց փախստական երեխաների դպրոցները և որբանոցները ևս:

Հիմնուած է 80 դպրոց, 226 ս. սուրբներով և 7800 աշակերտներով: Մօտ 47.000 աշակերտական հասակի երեխաներ դուրս են մնացել զըզրոցներից:

Որբանոցների թիւը 46 է, որոնց մէջ ընդունուած են մօտ 4.500 երեխաներ:

Զեկուցումից յետոյ պ. Բըկասեանը ի պատասխան պ. Յարութիւնեանի ճառի յայտնեց, որ հայերը Անգլիայում արժանացել են մեծ հետաքրքրութեան և համակրանքի, որ Անգլիան պատրաստ է հայերին աջակցելու՝ թէ նրանց թշուառութիւնը թե՛ հաւանքները համար և թէ ապագայում կանանուորեալ նրանց վիճակը Հայաստանում:

Մեծ ոգևորութեամբ և զգացումով ճառ արտասանեց Ամերիկայի բժշկ պ. Կրէստին, որը պերճաբան կերպով բացատրեց, թէ Ամերիկայում ևս հայերը մեծ համակրանքի են արժանացած:

Հետևեալ օրը երկու բժշկական խմբերը ուղևորուեցին Հայաստան: մէկը վան՝ գլխաւորութեամբ անգլիացի բժշկի, իսկ միւսը Ղարաբլիսա՝ գլխաւորութեամբ ամերիկացի բժ. Կրէստի, որին Հայկական կենտրոնական կոմիտէն յանձնարարեց

բացել հիւանդանոց և առեց բոլոր հարկաւոր պարագաները ու միջոցները: Բժիշկները եկել են իրենց հաշտով և ծառայելու են ձրիաբար: (Համբաւաբեր)

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՅՈՒՆԱԿԸ
ԹԻԻՐԲԱՆԱՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԷՋ

(Պաշտօնական հեռագիրներ)
Պետրոգրադ, 31 մայիս

Տիարպէրի ուղղութեամբ մէջ, մայիս 28ին, թիւրքերը յարձակում մը սկսան Օդնուտի կողմէն Գարկարազարի վրայ: Թշնամի զօրքերի մէկ մասը գրաւեցին Կանկիւղը: Բայց մեր զօրքեր ալ փոխադարձապէս յարձակում սկսելով տեղափոխ ըլին թշնամին իր բռնած դիրքէն:

1 յունիս. — Բարերդի ուղղութեամբ մէջ, բազմամիւ թիւրք զօրքեր մայիս 30ի գիշերը ուժով յարձակեցան երեք անգամ մեր շրջանակներէ մէկին վրայ: Բայց մեր սաստիկ թնդանութեամբ և կրակին տակ ստիպուեցան լետ քաշուիլ:

Թշնամի շատ մը զօրքերի ջոկատներ միանգամայն յարձակեցան, Մամախանունի քով մեր բռնած բարձր դիրքէն անդլին անցնելու նպատակով: Մամախանունին քաշուեցանք մենք, կամուրջը քանդելէ յետոյ:

Տիարպէրի ուղղութեամբ մէջ, մեր հրաձգութեամբ յետ մղեցինք թիւրք հետեւակազօրքի եւ քիւրտ հետեւակազօրքի կողմէ եղած յարձակում մը:

3 յունիս. — Տիարպէրի գծին վրայ, Պինկէօլուի հովտին մէջ, մերինները յաջողութեամբ յետ մղեցին թիւրքերի յարձակումը:

Թշնամին Բըկասեանի մօտ երեք օր տեւող կռուէ մը յետոյ իր անաջողութեամբ հետեւանքով քաշուեցաւ յետ դէպի իր դիրքը որ նախապէս կազմակերպած էր Բըկասեանի արեւմտեան կողմը:

4 յունիս. — Յունիս 1ի երեկոյին, թիւրքերը իրենց հրետանին գործակցութեամբ ուժգին յարձակողական մը սկսան Երզնկայի ուղղութեամբ մէջ Ենիքէօյի հարաւ-արեւմուտը գտնուող բարձր տեղի մը վրայ: Բայց մեր կրակին տակ դադարեցան իրենց յարձակումը եւ յետ քաշուեցան:

Ենիքէօյի հարաւարկողմը, Գուռնակէօլ լեռի գլուխակներին վրայ մեր տարրերը յառաջացան, տեղափոխ ընելով թիւրքերին:

5 յունիս. — Երզնկայի ուղղութեամբ մէջ, թիւրքերը մեծ ոյժերով մի քանի անգամ յարձակում ըլին բայց ոչ մի յաջողութիւն չունեցան:

Պարսկապանի մեծ ճանապարհի մօտակայքը կռիւր կը շարունակուի:

Բըկասեանի մօտ նոյնպէս կռիւ կայ: Մեր տարրերը ծանր կորուստներ պատճառեցին Քիւրտերին: Մեր զօրասիւներէ մին լեռնային երկու թնդանութեամբ գտաւ գետնին տակ թաղուած:

(Պետրոգրադէն կը հեռագրեն յունիս 1ին. «Գարկա-Բազար քաղաքը որի վրայ թիւրքերը բաւական ուժով նոր հակադարձակում մ'ըրին որ անյաջող անցաւ, կը գտնուի Էրզնուի հարաւային-արեւմտեան կողմը 70 հազարամէդը հեռուն և Մուշի հիւսիսային արեւմտեան կողմը 75 հազարամէդը հեռուն:

Այդ հակադարձակման փորձը, որի նպատակն էր խորտակել ռուսական

բանակի կեդրոնը, ընկու ձեռնարկած էին 40.000ի չափ զօրքերով որոնք կը ներկայացնէին թիւրքական պահեստի պատրաստ բոլոր զօրքերը և փոքրաթիւ մաս մ'ալ աւտրեկերման օգնական զօրքեր:»)

ՌՈՒՍԵՐԸ ՄԻՋԱՊԵՏՐԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադէն կը հեռագրեն մայիս 30ին. «Իրապէկ աղբիւրէ կիւմարի որ Մուսուլի ուղղութեան վրայ Բըկասեանի երկրամասին մէջ տեղի ունեցած կռիւր, որ մեծ ընդարձակութիւն վերջին զեկուցին համեմատ երկու կողմէն անխնայ կատարութեամբ մը կը շարունակուի, թիւրքերի վերջին և զերազայն ճիգն է չթողելու համար որ Մուսուլն առնուի: Մուսուլի առնուիլը վերջ կուտայ Միջագետքի կռուին:

Այսու ամենայնիւ, տարակոյս չկայ կռուին վերջնական ելքին վրայ վստահ թիւրքերը նախորդ կռիւներէն և պարտութիւններէն ուժաւորուելով, Բըկասեանի քով մի քանի վաշտ հետախաղաղօր միայն ունին և երեք կամ չորս հազար քիւրտ հեծեակազօրք որոնց շուրջը կ'ընեն յաղթել Ռուսերը:»

— Թիֆլիսէն կը հեռագրեն թէ մինչդեռ թիւրքերը Մամախանունի կողմը իրենց անշնան յառաջացումը իրեն խոշոր յաղթութիւն մը կը ներկայացնէին, Ռուսերը Բըկասեանի մօտ մեծ և փառաւոր յաղթութիւն մը տարին յունիս 2ին: Թիւրք զօրքաւորին մը մարտը զօրքաւորին, յաւ և սարսափահար փախուտի անպարհեց: Ռուս զօրքեր իրեն հետապնդեցին: Կախալօյէն բերուած զօրադուռը մը լրջորովին ոչնչացաւ: Ռուսեր խոշոր թիւքանութիւն և միջոցաւորներ տարին ուրիշ աւաւների հետ:

Տ. ՓՈՒԼԵՆԳՈՐԷԻ ԽՕՍԱՍԻ ԶԱՌԸ
ՌՈՒՍ ԵՐԵՍՓՈՒՆՆԵՐԸ
ԸՆԴՈՒՆԱՍԻ ԺԱՄԱՆԱԿԻ (1)

Ռուսական կայսերական խորհուրդի եւ Դումայի անդամները ընդունած ժամանակ Էլիզաբէ պաւլովնա մէջ Քրասնակապիտուլութեան նախագահ Տ. Փուլենգորէ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ:

Բարի եկաք, Տիարներ, Ֆրանսիայ այս հողին վրայ ուր կեդրարանան արդէն ձեր զինուորներ և մերինները: Քանի մը օր առաջ, ձեր վաշտերը զինուորական ընկերակցութեան վկայութիւն մը կը բերէին մեր բանակներին, դուք ալ կուգաք ձեր կարգին, ձեր մեծ երկրի մասնումը մեզ յայտնելու հաւատարմօրէն: Բարեկամութեան այս կրկնակ ապացոյցը խորապէս պիտի յուզէ բոլոր Ֆրանսացի սրտերը:

Եթէ մենք զէպքերի տէրը լինէինք, պիտի տօնէինք միասին այսօր խաղաղութեան և ուրախութեան մէջ՝ քսանհինգերորդ տարեդարձը այն յիշատակելի թշուառական ուր մեր երկու ժողովուրդներ մօտեցան իրար և անջնջելի դաշնակցութեան մը առաջին հիմքերը դրին: Հանրապետութեան

(1) Տեսնել Արմէնիա 43 և 44 թիւեր:

Թեան կառավարութիւնը իր ամենէն անանի անդամներին մէջ կը հաշուէ տակաւին այն յատկապէս պետական անձնակազմի անդամները որոնք ձեր աչիւ վեհապետին Ալեքսանդր Գ. կայսեր հետ պատրաստեցին այն հին համաձայնութիւնները, Ռուսիայի և Ֆրանսիայի միջև սեղմ կապեր կապելով: անոնք ուղած էին միայն պետութիւնների հաւատարմութիւնը ապահովել և աշխատիլ ընդհանուր խաղաղութեան համար:

Ֆրանսական դաշնակցութիւնը չէ խոտորած երբեք այդ սկզբնական մտադրութեան, ոչ որի դէմ ուղղուած խնդիրներ ունեցած է երբեք: Նախ անգամ նպատակ է ցրուելու պատերազմի փոփոխները երբ ծագեցան թանձրի կամ Ալեքսանդրի միջոցակերպ, երբ կատարուեցաւ Պոտսդամի խաղաղութիւնը: Բայց տարածաշրջանի ժամերին մէջ մեր երկու կառավարութիւնները իրարու վստահ մտերմութեան մէջ գտած են իրենց խաղաղասէր դիւանագիտութեան գլխաւոր ոյժը:

Պաշտօնեան պատերազմների երկու երկար փուլերին ժամանակ, Ռուսիան և Ֆրանսան, Անգլիայի հետ կատարեալ համաձայնութեամբ, իրենց հաշտասիրական ոգիի հետադարձ արգելադրութիւնը ստուգելու և իրենք իսկ կազմակերպեցին Եւրոպայի զօրակցութիւնը, կուսի ընդարձակումը արգելելու յոյսով: Բայց կեդրոնական կայսրութիւնները իրենց պատերազմական գաղափարների իրականացումը կը հետապնդէին գաղտնագրութեամբ 1913ին, Աւստրիան ի զօր կը փորձէր Սերպիայի դէմ մահափորձի մը միջոցին խտրական: 1914ին Սարայեւոյի ոճիւն մէջ նոր առիթ մը կը գտնէր, ոչ միայն ստորագրեցնելու, այլ ջախջախելու իր դրացին, և այն բաղէին երբ միջազգային բոլոր մեծ խնդիրները կարգադրուած կը թուէին, ոճիւն մը, թէպէտ արգարե կարգէին, բայց հանրային ոչ մէկ պատասխանատուութիւն ունեցող, վեճի մէջ կը ձգէր, հակառակ ձեր և մեր կամքին, եւրոպական պետութիւնների մեծամասնութիւնը:

Ինչ հաշիւներ, Տիարներ, և ինչ ներքինութիւններ այդ նախադրական պատրաստութիւններին մէջ իմ պատուարժան նախորդների պէս ևս ալ գնացած էի Ֆրանսական Հանրապետութեան նախագահի աւանդական այցելութիւնը տալու ձեր օգոստոսիս Կայսեր: Վերադարձիս պարտաւոր էի, անոնց պէս, ևս ալ կանգ առնել սկստիւնական երեք երկիրներին մէջ և իրենց տալ Ֆրանսական բարեկամութեան հաւատարմութիւն: Ինչ հետ մէկտեղ կը գտնուէին վարչապետը և արտաքին գործերի նախարարը: Եթէ մեր Ռուսիայ գրտնուած միջոցին ծանոթացած լինէինք աւտրիական վերջնապահին, երկու դաշնակից կառավարութիւնները անմիջական հաղորդակցութեան մէջ լինելով պիտի կրնային տեղի արագ և դիւրաւ համաձայնել խառնակութիւն մը արգելելու համար ձեռք առնուելիք միջոցներին վրայ: Բայց Աւստրիայի սպանական ծանուցագիրը բաւական ուշ յանձնուեցաւ Պէլկրատ, որպէսզի մեր մեկնելէն առաջ չկարենայինք տեղեկանալ և միայն ծովին վրայ ու անթել հետադրի միջոցով տեղեկեց շատ հեռուէն փոթորիկի առաջին մոտիւնները:

Փէթէրէօֆի և Գրանշտատի մէջ, խաղաղութեան խօսքեր միայն փոխանակուած էինք: ամէն ժամանակէ աւելի հաստատմանութեամբ յայտարարուած էինք հրապարակաւ մեր միասին որոշումը, երկու երկիրների միութիւնը պաշտպանելու համար: մենք չէինք կրցած կանխադրուել ոչ բաւերը և ոչ ոգին վտերադրի մը որ աննախընթաց է պատմութեան մէջ և երբ Նորին Վեհափառութիւնէն հրաժեշտ առի, ապագային վրայ փայլուն վստահութեամբ մ'էր որ ան սկիւղի կերպով խոստացաւ Ֆրանսա դուր յաջորդ տարին:

Քանի որ փերը, Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսիայի հետոն կատարած ջանքերին հակառակ, միջնորդութեան համար կրկնուած փորձերին հակառակ, կեդրոնի կայսրութիւնները կը գահալիւծէին աղէտը:

Կերպէք, Տիարներ, այսօր այս անձնական յիշատակներս յառաջ բերելու համար. բայց ի՞նչպէս ձեր ներկայութիւնը ինձ չպիտի յիշեցնէր այն ջերմ ընդունելութիւնը որ ձեր կայսրը և ձեր հայրենակիցները ասէին քիչ առաջ ցոյց տուին Ֆրանսիայի ներկայացուցչին: Գուցէ մեր հիւրերն էք ամենէն յուզիչ և եղբարական պարագայներէ մէջ. երկար միացած խաղաղութեան մէջ, մենք ահա առիթ միացած ենք պատերազմին մէջ: Բայց պատերազմին մէջ իսկ խաղաղութեան համար է որ կը մնանք միացած: Մեզ ստիպեցին կռուիլ, և պիտի կռուինք քաջաբար, մինչև որ վերջնական յաղթանակով մը աշխարհի հանգստութեան իրաւունքը և երաշխիքը վերահաստատենք:

ՊՐՈՏՈՊՈՅԻ ԶԱՌԻ

Տիար Պրոտոպոֆ, Տուսի դեր-նախագահը, պատասխանեց Հանրապետութեան նախագահին նկատմամբ խօսքերով:

Տիար Նախագահ Հանրապետութեան, Ձերմտակն շնորհակալ ենք ձեզի, այն վսեմ խօսքերին համար որ մեզ ուղղեցիք: Ձեր բարձր անձնաւորութիւնը, իրեն ֆրանսական հայրենասիրութեան և հաւատարմութեան մարմնացումը, չըբացապատուած է Ռուսիայի մէջ յարգալից և խոր համակրանքով: Երբեք ինչ ևս որ մեր հաւատարմութիւնը դաշնակցի տէրութեան պետին կը բերէ միջոցներ և այս նախադէպով թէ մենք բոլորս, առանց կարծիքի տարբերութեան, շերտաբէն կապուած ենք Ֆրանսային հետ և հաստատապէս որոշած՝ շարունակել կըսինք մինչև կատարեալ յաղթանակը, որպէս զի ցրուելի Գերմանիայի նենգաւոր քաղաքականութեամբ ստեղծուած խեղդող մթնոլորտը, և ժողովրդին համար ապահովութիւն աշխատանքի և բարգաւաճման առկայութիւնը ինչ մը:

Սարգիս Ռուսիան, առանց խորութեան կարծիքի, ազդուութեան և կրօնքի, համախմբուած է պաշտպանելու համար ազգային զրօշակը: Սարգիսը սուս ժողովուրդը զիտակցել է այն վսեմ մտաւորական որի համար կը կռուինք և որմէ կախում ունին նոյնիսկ քաղաքակրթութեան և մարդկութեան ճակատագրի նկատմամբ:

Կորին Ալեհախառութիւն կայսրը անփականի կերպով կապած է մեր հայրենիքի ճակատագիրը Գաշնակիցների ճակատագրին հետ և այս որոշումը մեր մէջ առաջ բերած է ընդհանուր խանդավառութիւն մը. այս պատերազմը աչքառու կերպով կը հաստատէ ազգերի բարոյական նկարագիրը. մինչդեռ Գերմանիան կռուուի ձերբերկի, կիների և տղաների աւրինով, Գաշնակիցները աղին Պէլժիգի և զիւցազն Սերպիայի բռնաբարութեամբ իրաւունքների պաշտպանութեան ի նպաստ կանգնած են: Մինչ Գերմանիան անընդհատ մտնում էր ծածկուել, իրեն թուզթի քուրճեր համարելով հանդիսական յանձնառութիւնները որոնց վրայ գերմանական կայսրութիւնը իր ստորագրութիւնը դրած է, Ֆրանսան, ձեր ճարտասան խօսքով, Հանրապետութեան Տիար Նախագահ, նուիրական միութիւնը կը յայտարարէ իրեն նշանաբան մը՝ արձանագրուած գաշնակիցների զրօշներին վրայ:

Փոխադարձ հաւատարմութեան այս մթնոլորտին մէջ, մեր երկու հայրենիքները միջև անբախտելի հանգոյցներ կը կառնուին. և ինչուի վստահութեամբ է որ սուս ժողովուրդը կը նկատէ ապագային:

ՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ ՓԱՐԻԶԻՆ

Փարիզարեակ հայ մտաւորական, արուեստագէտների (Տիկին Արմէն Օհանեան, Տիարներ Արշակ Չոպանեան, Լուկա Շահէն և Տիարն Ալեքսանեան) նախաձեռնութեամբ մեծ հանդէս մը պիտի տրուի այս կիրակի, յունիս 14ին, ի պատիւ Ֆրանսային հասոյթը պիտի նուիրուի Ֆրանսացի արուեստագէտներին օգնող կոմիտէին (Comité d'Aide et de Prévoyance pour les Artistes Français) որ իր մէջ կը հաշուէ պատերազմէն ինչպէս ծանօթ գրողներ, դերասաններ, նկարիչներ, արձանագործներ և այլն:

Հանդէսին կը մասնակցին Փարիզի յայտնի դերասաններ ինչպէս Մաքսուտեան, de Max, և այլն. նուազահանդէսին պիտի մասնակցին յայտնի թատերական հար Տիարն Ալեքսանեան իր նուագախմբով, մեծ վարպետ M. Vincent d'Indy, օրիորդներ Մ. Բարսեան, Գալանդեան, Տիար Ա. Սիմոնեան, Փարիզի Հայերի երգիչ խումբը Տիար Լ. Համարձու մեանի ղեկավարութեամբ և ֆրանսացի ուրիշ արուեստագէտներ, ինչպէս և նշանաւոր պարուհի Տիկին Արմէն Օհանեան իր խմբով: Օտարներին առջև հայ արուեստը փառաւորելու համար ամէն ջանք գործադրուած է որ միանգամայն Հայերի երաժշտական զգացումի արտայայտութիւնը պիտի լինի հանդէպ մեծասիրտ և սպասական Ֆրանսային:

Ուրախութեամբ կիմանանք որ Փարիզարեակ Օր. Հայկանոյ Աղա մեան որ կը հետեւէր ատամնաբու ժութեան, իր քննութիւններ յաջողութեամբ անցունելով արժանացած է Փարիզի Ստամբուլում ժամանակը և իրենց մօր յամառ աշխատութեան շնորհով յաջողած են իրենց ընտրած նուրը արուեստին մէջ:

Յարգելի օրիորդի երկու քոյրերը անցեալ տարի աւարտած լինելով ատամնաբու ժութեան վարժարանի ընթացքը, այժմ 3 քոյրեր կը ընդունեն ատամնաբու ժութեամբ: Շնորհաւորելի են այս հայուհիները որոնք ինքնօգնութեամբ և իրենց մօր յամառ աշխատութեան շնորհով յաջողած են իրենց ընտրած նուրը արուեստին մէջ:

Չորսվար Կալիէնիի յուզարկաւորութեան հանդէսին մասնակցելով Ֆրանսական բանակի հայ կամաւորները, Տօք. Լ. Համարձու մեանի միջոցով նուիրած են ծաղիկ պսակ մը հետեւալ վերտառութեամբ:

«Հայ կամաւորները՝ զօրավար Կալիէնիին»
«Les Volontaires Arméniens
au Général Gallieni»

Կովկասի Հայ կամաւորներին և փախստականներին օգնելու համար 1915 նոյեմբերին կազմուած «Փարիզի Հայ Երիտասարդաց Մի-

ութիւն»ը իր հանգանակած դրամէն՝ երեք անգամով 2,350 ֆրանկ յանձնած է Փարիզի Հանգանակիչ Օժանդակ Յանձնաժողովին, նպատակին յրկուելու համար: Միութիւնը իր վեց ամիս հաշուետուութիւնը հրատարակելով, կոչ կընէ աշխատիլ և նուիրաբերել եռանդով:

ԵՐՈՒԱՆԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՕՇԿԱԿԱՐ

Rue Consolat, N. 137

Կոշիկ քարտէս, տոկոսն եւ ածանկոշիկ ունենալ, դիմեցէք վերոգրեալ հասցէին: Փորձեցէք մէկ անգամ եւ պիտի համոզուիք: Մեծ խանութի մեծ ծախքերը չունենալով, կրնայ լաւ եւ ածանկոշիկներ եւս կը նորոգուին նոյն խանութի մէջ, նուրբ եւ դիմացկուն կերպով:

Մի մոռնաք որ ուրիշ կոշտերը (նաւթ) կը գոյանան յաճախ տո՛ւս ուսումնասիր հագնելէ:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ոմանք մեզ կը հարցնեն թէ Մարտիկ դասուող թիւրքահայաւան ըստ իր հայեր պարտաւոր են երթալ դատական պաշտօնարանը և իրենց դրամական կացութիւն իմացնել:

Գործատէր չեղող պաշտօնեայները (employé) որոնք իրենց ամսական թոշակով հազիւ կրնան ապրիլ և հարստութիւն (fortune) մը չունին, թէ և թիւրքահայաւան Հայեր, պարտաւոր չեն լինիլ երթալ բարձր-բարձր ժէնէրալին յայտարարելու որ չեն ունեցածնին պիտի յայտարարեն և ոչ թէ չունեցածնին:

Ուրախութեամբ կիմանանք որ Տիար Նշան և Տիկին Աղաւնի Սիւրենեան մայիս 25ին ունեցած են մանչ զաւակ մը որի անունը դրուած է Լեւոն-Յակոբ: Նորածինը քաջառօղ լինակի մէջ է ինչպէս և մայրը որ վստահը անցուցած է այժմ կը շնորհաւորենք Սիւրենեան ընտանիքը իրենց անդրանկի ծնունդին համար:

ԹԻՒՐԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բոր Սայիաէն (Եղիպատո) տըր-ւած հեռագրի մը նայելով, Սիրիայի շիններէն շատեր թիւրքերի հարստահարութիւններէն, սպանութիւններէն և անօթի մեռնելէն աղաւաղու համար, Սիրիայի ծովափներէն գիշերային փախստական նաւերով կամ երբեմն նոյն իսկ ծովը նետուելով և լողալով կը դիմեն եզեր սիրիական ջուրերը շրջող ֆրանսական մարտանաւերին որոնք գլխաւոր վեր կառնեն և կը փոխադրեն Բոր Սայիայի անդլիական կառավարութիւնը իր հովանաւորութիւն կը նուիրէ անոնց:

Կը պատմուի թէ այնպէս ալ եղած է որ մարդերով և երկաթային լոճով բռնաւարտուած նաւակներ ֆրան-

սական մարտանաւերի պատահած չլինելով, մեծ դժուարութեամբ յաջողեր են վերջապէս մինչև Եղիպատո հասնիլ աննկարագրելի խեղճութեան վիճակի մը մէջ:

ՊՐՈՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վերաճողի առջև կացութիւնը դրէ թէ միևնոյն է. Գերմանները մի քիչ հանգիստ առնելէ յետոյ, տեղացի շարժութիւններ անընդհատ լինելով օր վերակառման իրենց կառավար յարձակումներ անընդհատ լինելով թափափանչութիւններով, բայց միայն հեղուկներ գործածելով և պատերազմը ստեղծելով գործնական համար յատահատական կառավարութեան ամէն միջոցների դիմելով: Բայց ոչ միայն չեն յաջողած ցարգ վերաճողի առջև ֆրանսացի զօրքերի կործանելու կազմած զիմազրութեան պատարը քակել, այլ նոյն իսկ վօր ամբողջ չեն կրցած դեռ գրաւել, իրենց բոլոր ջանքերին հակառակ: Երբեմն կը յաջողին յատահատելով զրաւել կտոր մը տեղ որ բնաւ չը համեմատուի ատոր համար իրենց կրած ահալին կորուստներին և ժողովուրդին: Բայց քիչ յետոյ Ֆրանսացիները հակադարձակումով մը յետ կառնեն այդ կտորն ալ. այնպէս որ Գերմանները դրէ թէ 4 տուէ ի վեր 450.000 մարդ վերաճողի առջև կորսնցունելէ յետոյ, տակաւին չեն յաջողած զայն առնել իրենցը: պատակին հասնելու համար, թէ և վերաճողն յետոյ ալ շատ մը ամբողջութիւններ և դժուարութիւններ պէտք է հարթել մինչև փարիզ հասնիլ կարենալու համար:

Հիսուսային ծովին մէջ, գերմանական եզերքին մօտ և Տանիմարքաի Եուզլանտ թերակղզիին բացերը, մայիս 31ին ընդհարում մը պատահեցաւ գերման նաւատորմին և անգլիական նաւաւորման մը միջև, երկու կողմին ալ մեծ կորուստներ պատճառելով: Գերմանները յաղթութիւն մը համարելով իրենց համար այդ նաւամարտը, փութացին ուրախութեան հանդէս կատարել Պէլ-լինի մէջ լուսավառութիւններով և զրօշադարձարուսներով: Բայց հեռադիտէ եկած տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ թէ և այդ նաւամարտը փառանք պատճառած է լիւրջ լիացիներին, բայց ոչ նուաճ և Գերմանացիներին, որոնք ոչ թէ յաղթող, այլ յաղթուած լինելով փախուստի ածապարած և գերմանական նաւահանգիստներ ապաստանած են, փախստական իրենց ճանքան շարունակել կարենալու մինչդեռ անգլիական մարտանաւերը կռուին տեղը կեցած և քաջաբար արգելք հանդիսացած են գերման նաւատորմին զինք պաշարող շղթան խցելուն և տանիմարքեան ջուրերէն յառաջխաղալուն:

Ի սկզբան անգլիական մի քանի մարտանաւեր, որոնք շրջուն պահնոր-դութիւն կընէին Եուզլանտի կողմեր, երբ տեսնել են թէ գերման նաւա-

տորմիդ մը իր թագաւորի ապաստանէն դուրս ելած կը յառաջանայ տանիմարքեան շուրերէն, ո՞վ գիտէ զէպի ո՞ւր երթալու նպատակով իր գախօրէն կը յարձակին անոր վրայ, չնայելով անոնց բազմաթիւ և իրենց սակաւաթիւ լինելուն. այդ միջոցին գերման խոշոր մարտանաւեր այ օգնութեան կը հասնին և անդիւր կան նաւաբաժինը իրեն զէմ կը գտնէ գերմանական ամբողջ նաւատորմիդը, բայց քաջաբար կը շարունակէ կռիւը, արդիւնով գերման մարտանաւերի յառաջանալը, մինչև որ հեռուն դանուող անգլիական ուրիշ մեծ մարտանաւեր կիմանան և օգնութեան կը հասնին: Գերմանները տեսնելով որ չպիտի կրնան յաղթող հանդիսանալ և պաշտմանը թան իւզել, կաճապարեն յետ փախչի և ծակամուտ ապաստանիլ իրենց գերմանական նաւահանգիստները:

Այդ կռուի մէջ 15ի չափ անգլիական մարտանաւեր ընկղմած կամ ֆլուսուած են և 5.500ի չափ նաւազներ ծովամոյն եղած: Գերմանները կորուստն ալ ոչ պակաս եղած է և ըստ ոմանց՝ աւելի Եթէ Անգլիացիները կորուստ աւելի եղած լինի, այնչափ զգալի չի իր իրենց համար քանի որ իրենց մարտանաւեր մի քանի պատիկ աւելի շատ են քան Թէ Գերմաններինը:

Ռուսիայի արեւմտեան ռազմաճակատէն մեծ յաջողութեան լուրեր սկսած են գալ: Յունիս 4ի առաւօտ մեծ կռիւ մը սկսած է Բերիւրագ զետակի ճակատին վրայ մինչև ուսմանական սահմանադրութիւն: Ռուս զորքերը նշանաւոր յաղթութիւններ ունեցած են արդեաւ, 20.000 զերի բռնած և բազմաթիւ թնդանօթներ աւ միդրայէօղիներ տուած են:

Դաշնակիցները Արեւելեան բանակի ընդհանուր հրամանատար զօրավար Սարայ Նկատի առնելով Պուրկարե Գերմանների յառաջխաղացումը Յունաստանի մէջ և յոյն կառավարութեան երկդիմի վարմունքը, հարկ համարեց պաշարման վիճակ հրատարակել Սալոնիկի մէջ: Յոյն պաշտօնեայնները կը շարունակեն դարձեալ իրենց պաշտօնավարութիւնը, բայց ֆրանսական վերահսկողութեան տակ: Զօրավար Սարայ հրաման տուաւ միայն մի քանի յոյն պաշտօնատարներ իր անմիջապէս հետանան Սալոնիկէն, առոնք են ժամտարմըրի և զաղտնի ոստիկանութեան պետերը և փոստի տեսուչը:

ՆՈՐ ՍՍՏՈՒՄԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

L'ARMENIE, Les Massacres et la Question d'Orient. Conférence, études et documents, par E. DOUMERGUE, doyen de la Faculté libre de théologie protestante de Montauban. Seconde édition revue et augmentée. Librairie de Foi et Vie, 48, rue de Lille, Paris-1916.

(Երբ Տ. Է. Տումէրկ Մարտիլի «Մասիկի» սրահին մէջ կրկնեց Հայաստանի վրայ իր պերճախօս տեսնարանութիւնը որ ըրած էր փարիզի մէջ, իր ազդու և համոզիչ խօսքեր ունկնդիրներին սրտին և մտքին վրայ միանգամայն այնպիսի խորտը պատրուկիւն կը գործէին որ ամէնքն ալ, Հայ և օտարազգի, անոր պերճախօսութենէն սաստիկ ոգևորւած ու ելեքտրականացած յաճախ բուռն ծափահարութիւններով կընդմիջէին իր խօսքերը:

Այդ ժամանակ շատեր փափաքէին յայտնէին հրատարակուած տեսնելու այդ ատենախօսութիւնը: Սոյն փափաքը իրագործուած է: Տ. Տումէրկի ատենախօսութիւնը, Հայաստանի վերաբերեալ իր ալ ուսումնասիրութիւններով մէկտեղ, հրատարակուած է փարիզի մէջ, Քիչ ժամանակի մէջ սպառած լինելով արդէն Ա. ապագրութիւնը, այժմ երկրորդ տպագրութեամբ լոյս տեսած է նոյնը, յաւելումներով մէկտեղ, կը պարունակէ աշխարհայոց երկու քարտէսներ (մէկը Հայաստան և միւրը Հիսթորիային ծովէն Պարսկային ծոցը), Հայաստանի և Հայերին վրայ աշխարհագրական, պատմական, կրօնական, կրթական, վիճակագրական և այլն տեղեկութիւններ, Արեւելեան խնդրին ուսումնասիրութիւնը սկիզբէն մինչև այս օրեր, Երիտասարդ Թիւրքերի վարմունքը, Թիւրքերի և Գերմանների կողմէն Հայերի մասին տարածուող սուտերի հերքումներ, Հայաստանի ապագային համար դաշնակից տէրութիւնների պատկանութիւնը և այլն:

Մեր ընթերցողներին թէ՛ զայնկարգալու և թէ՛ ֆրանսագէտ օտարազգիներին մէջ տարածելու գիւրութիւն տալու համար, Արմէնիայի խմբագրութիւնը յանձն առած է զրկել այդ Բ. ապագրութիւնը զնեւ ուղղորդներին: Գրքին նիւթական, ներքին արժէքը (valeur intrinsèque) 2 ֆրանկէն աւելի կը լինի. բայց տարածելու նպատակով կը արուի 50 սանդիմի անոնց սրոնք Մարտիլի մէջ մեր խմբագրութեան գրասենեկէն կը ստանան: Ֆրանսայի ուրիշ քաղաքներ՝ պատուիրուած (recommandé) ծրարով և արտասահման պարզ ծրարով՝ կը զրկենք 85 սանդիմի. արտասահման՝ պատուիրուած ծրարով՝ 1 ֆր. և 10 սանդիմի (Չպատուիրուած ծրարները կ'ընեն կորստիւն, փոստին հարցնելու համար սեէ գիւրու չենք կրնար ընել):

Անոնք որ «Ազգային» հաճ. Պաշտպանութ. Հիմնադրամի Յանձնաժողովին նպատակ մը տուած են, կրնան ձրիապէս ստանալ այս գիրքը նոյն Յանձնաժողովի տեսնապետ Տ. Յ. Սահաթեանի վաճառատունէն (Bld. Louis-Salvator, N. 1):

THE NEW ARMENIA. A literary and political periodical. Տարեկան բաժնորդագրին է Ամերիկայի Միացեալ

Նահանգներին մէջ 2 տր. Ամերիկայէն դուրս 2 1/2 տր. Հասցէն 949 Broadway, New York N. Y.

(Հայասէր նշանաւոր Ամերիկացիները պատուակալ անօրէնութեան տակ հրատարակուող այս կիսամսեայ թերթը, Նիու Արմէնիայ, ամէն անգլիագէտ Հայի հետաքրքրութեան արժանի է իր պարունակութեամբ. ինկ անոնք որ անգլիներէն չեն զիտեր, կրնան բաժնորդագրուելով նուիրել անգլիագէտ Եւրոպացիի մը կամ Ամերիկացիի մը, որով թէ՛ Հայը պատուաւորապէս ծանօթացուցած կը լինին օտարներին և թէ՛ այդպիսի օգտակար թերթի մը հրատարակութեան օգնած:)

Դորինօ քաղաքը հրատարակուող խաղերէն Armenia ամսաթերթի մասին 15ի թիւը (Բ. տարի, թիւ 5) լոյս տեսած է արդէն սովորականին համեմատ հայկական հետաքրքրաշարժ յօդուածներով և պատկերներով զարդարուած: Տարեկան բաժնորդագրինը իապիւսէն դուրս ֆր. 3,50: Հասցէն Corso Regina Margherita, N. 73. TORINO (Italie):

ՆՍՄԱԿԱՏՈՒԹ

Գաւիթէ ***. — Արմէնիայի բաժնորդագրինը կարող էք զրկել տեղիդ Crédit Lyonnais դրամատունէն Մարսելի վրայ քաշուած չէքով մը և կամ Ալեքսանդրիայի կամ Բոր Սալոնի ֆրանսական փոստատուններէն աւելը: Լած մանտա տը փոստով:

Ժընէվ Ա. Ի. — Ձեր ուղած պատմական գիրքերը չունինք: Դիմեցէք փարիզ Տ. Կ. Բառաճեանին (9, rue Gazan). Թերիս նա կրնայ ձեզ հայթայթել ձեր ուղած գիրքերը:

Յունաստան. ՄԵՐ ԲԱԺՆՈՐԴՆԵՐԻՆ. — «Արմէնիայն կանոնաւորապէս կը հրատարակուի ամէն չորեքշաբթի օր և նոյն օր կը յանձնուի փոստին, ամէն տեղ զրկուելու համար: Բայց և թէ ոչ կը հասնի ձեր ձեռք, մեր կամքէ անկախ է ատոր պատճառը, հետեանք պատեղադմական վիճակին:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի մէջի այլոց, և հետեալ գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջև:

Մարտիլի գործը զրկելու ճանապարհ համարքը գնողին վրայ է. ուստի հաշի գիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՛ Մարտիլի մէջ ծախուելու գինը և թէ փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գինը: (Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուած են են:) Արժէքը կանխիկ շտապուած գիրք չղկուի: Արձանագրուած (recommandé-registré) ծրարով ստանալ ուղղորդող պէտք է 25 սանդիմ աւելի զըրկին իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 ֆր. և աւելի պէտք չէ կռն:

Հ. Սիմէոն Երեմեան. ԿԱՅԼԱԿՆԵՐ (34 վիպակներ, Հ. Ս. Երեմեանի բանաստեղծական հրապուրիչ ոճով գրուած, ի հայրենասիրական տաք շնչով ոգեւորուած եւ մեծ մասամբ իրական կեանքէ առնւած դէպքերով նկարագրուած): 1,40 (1,70):

Նոր Հանքաքանութիւն նկարագրական պատմական. 131 պատկերներով: 2,20 (2,40):

Աշխարհագրութիւն Հ. Գ. Վ. Ստեփանեանի. պատկերազարդ: Գ. տպագր. 1,30 (1,60):

Հայ մամուլը 15 տարուան մէջ (1894-1908): Աշխատասիրից Հ. Մ. Պատուրեան (Հայ թերթի շատերի խմբագիրներին և յօդուածագիրներին պատկերները գրուած են սոյն գրքի մէջ: 1,25 (1,50):

Գործնական Քերականութիւն Փրանսերէն լեզուի Այնի ոճով. 7րդ տպագր. յաւելումներով. 1910: Ա. մաս 1 ֆր. և 20 (ճնշված լեզով: 1 ֆր. և 40 սնդմ.):

Նոյն Բ. մաս 1 ֆր. և 10 սնդմ. (ճ. 1 ֆր. և 20) սնդմ.):

Վարժութիւն գաղղ իսկան լեզուի Հա. մասա քերականութիւն և ֆրանսերէն լե. տիւր հաստատման իրենց բառարքով մէկտեղ. 1 ֆր. և 15 սնդմ. (ճ. 1 ֆր. և 30 սնդմ.):

Սամեմիկ Հ. Ս. Երեմեան. ողբերգութիւն: 1 ֆր. և 10 (ճ. 1,20):

Հ. Ս. Երեմեան. ՓԱՌԱՆՁԵՄ. Անյուշ բերդին տեսարանը: Պատկերներ եւ յուշեր հայրենի անցեալէն: Պատմական ողբերգութիւն մէկ արարուածով: 0,55 (0,60):

Պող եւ Վիպակներ (Սիրազեղ սրտաշարժ պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգմանուած է զրէթէ ամէն լեզուի, ինչպէս և հայերէնի թէ՛ գրաբար և թէ՛ աշխարհաբար և զանազան անձեր: Մեկ մաս ծանօթ գտնուածը Աստուածատուրեան Մանուկ պէյի աշխարհաբար թարգմանածի Գ. տը պատկերներն է, պատկերներով զարդարուած 1 ֆր. և 20 սնդմ. (1,40):

Հայկ-Արամ Քիպարեան-Արշունկեց. ՄՐՏԻ ՄՐՄՈՒՆՋՆԵՐ. Հայ բանաստեղծութիւններ ֆրանսերէն թարգմանութեամբ. հեղինակի լուսանկարով:

Գինն է 2 ֆրանկ. հրատարական թղթի վրայ տպագրուած 2 ֆր. և 50 սնդմ.: Ստանալու համար գիւրի հեղինակին 15, rue Jean-Goujon, Paris: Կարելի է ստանալ նաեւ Արմէնիայի գրասենեկէն Մարսելի մէջ: (Մարտիլի գործը զրկուած համար 2,10 կամ 2,65):

Մ. ՓՈՐԹՈՒԴԱԼԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Ֆր. սնդմ.
Ա. Հայ զրկագրութեան մը Բ. տպագր.	40
Բ. — Է. (Սպասած)	
Ը. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զրազիներ (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Թ. «Արմէնիայ» լուշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրէժ	20
ԺԱ. Թաւառ Բաղրիսի	20
ԺԲ. Նիւյնիք Մ. Փարբուգու լեա ի զրաժ ստանալու ցեղք	15
Ժ. Մի պուկար հայրենասիր (Պուկարիայի ցեղափոխութեան ծագման պատմութիւնը)	1,40
ԺԴ. Մի՛ գաղթիք	20
Մարտիլի գործը զրկելու փոստի ծախսը կը վճարուի հրատարակողին:	

ՏԱՐԵԿԱՆ — ՈՒՐԱԳԻՒ
Մ ՓՈՐԹՈՒ ԳԱԼԵԱՆ
Մ ԱՐՄԵՆԻ
Հայերէն Տպարան Մ. Փարբուգուեան
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi